



# “Olen tietoisempi, miten suomen kieli toimii” – Havaintoja edistyneen suomenoppijan kielitaidosta täsmäopetushankkeen aikana

---

**Esittelemme tässä artikkelissa Turun yliopiston Täsmäopetusta edistyneille suomenoppijoille -hanketta ja tarkastelemme sellaisia edistyneen suomenoppijan kielitaitoon liittyviä ilmiöitä, jotka nousivat esiin tarjoamamme täsmä- eli yksilöopetuksen aikana.**

Julkaistu: 13. joulukuuta 2018 | Kirjoittanut: Niina Kekki ja Hanna Jokela

## Täsmäopetusta edistyneille suomenoppijoille -hanke

Hankkeeseemme osallistui suomea hyvin taitavia ei-suomenkielisiä aikuisia. Määrittelemme tämän joukon edistyneiksi suomenoppijoiksi, millä tarkoitamme Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoilla B2–C2 olevia kielenkäyttäjiä (CEFR 2018: 34). He ovat jo saavuttaneet hyvän suomen kielen taidon mutta kaipaavat eriytynyttä ja yksilöllistä opetusta ja ohjausta kielitaitonsa hiomiseksi. He eivät välttämättä enää hyödy isolle joukolle suunnatusta opetuksesta, heille ei usein ole ainakaan heidän kotipaikkakunnallaan tarjolla juuri omantasoisia, kielitaitoa eteenpäin vieviä kursseja tai töiden tai muun opiskelun vuoksi tarjollakin oleville kursseille osallistuminen saattaa olla heille hankalaa.

Täsmäopetuksen aikana käytyjen keskustelujen perusteella nämä suomenoppijat jäävät usein oman alansa työmarkkinoiden ulkopuolelle tutkinnoista ja pätevydestä huolimatta, koska jokin kielitaidon osa-alue vaatisi vielä hiomista esimerkiksi joko oppijan tai työnantajan intuitioon tai kielitaitotestiin perustuvan arvion mukaan. Hankkeemme tarjoamalla opetuksella ja ohjauksella pyrimme muun muassa tukemaan opiskelijoiden mahdollisuuksia työllistyä koulutustaan vastaavalle alalle. Opetus oli omaehtoista ja kumpusi opiskelijan omasta tarpeesta ja motivaatiosta, ja se oli opiskelijoille maksutonta. Koneen Säätiön rahoittama, Turun yliopistossa toiminut Täsmäopetusta edistyneille suomenoppijoille -hanke oli toiminnassa syksystä 2016 maaliskuuhun 2018.

Lisäksi täsmäopetushankkeen avulla on haluttu kiinnittää työnantajien huomiota hyvin suomea puhuvien ei-suomenkielisten työntekijäpotentiaaliin. Hankkeemme opetuksen ja ohjauksen yleinen tavoite on ollut kielitaidon vahvistamisen lisäksi kehittää opiskelijan metalingvististä taitoa ohjaamalla opiskelijaa havainnoimaan omaa kieltään ja vahvistamalla palautteen prosessointikykyä.

## Hankkeen opiskelijoiden taustat ja täsmäopetuksen lähtökohdat

Täsmäopetukseen osallistui yhteensä 14 edistynyttä suomenoppijaa Turun seudulta. He hakeutuivat omatoimisesti opiskelijaksi saatuaan tiedon hankkeesta joltakin nykyiseltä tai entiseltä suomen opettajaltaan. Aikuisopiskelijoille tyypillisesti heidän maahantulossyynsä ja lähtökohtansa suomen opiskelulle olivat hyvin erilaisia. Opiskelijat olivat iältään 21–66-vuotiaita. Useimmat olivat asuneet Suomessa hankkeen alkaessa muutamia vuosia; pisimpään Suomessa asunut opiskelija oli asunut Suomessa jo 24 vuotta. Opiskelijoiden äidinkieliä olivat albania, arabia, englantia, liettua, puola, ukraina, unkari, venäjä ja viro. He ovat kouluttautuneet ja/tai työskentelevät terveys- ja sosiaalialalla, kasvatusalalla sekä kaupan ja hallinnon alalla. Vain yksi oli opiskellut lähtömaassaan yliopistotasolla kielitieteellisiä suomen kielen opintoja, ja muutamalla oli taustalla jonkin verran muiden kielten kuin suomen tai oman äidinkielenä lingvistisiä opintoja.

Opiskelijoita yhdisti opetuksen alkaessa sekä opiskelijan oman että opettajan arvion mukaan keskimäärin B2-tasolle tai korkeammalle sijoittuva kielitaito. Opiskelijat olivat kuitenkin hankkineet suomen kielen taitonsa eri tavoin. Toiset olivat opiskelleet kieltä ennen Suomeen tuloaan, toiset opiskelleet kieltä Suomessa. Muun muassa formaalin opetuksen määrä vaikutti heidän kielitaitoprofiliinsa. Osa hallitsi hyvin kirjoitetun kielen mutta kaipasi ohjausta saadakseen puheestaan sujuvampaa. Osa taas käytti kieltä suvereenisti erilaisissa puhetilanteissa mutta ei ollut tietoinen kirjoitetun kielen käytänteistä, jolloin erityisesti kirjoitustaidot kaipasivat vahvistamista.

Hankkeessa oli sen toimintakaudella kaksi eri täsmäopettajaa, Niina Kekki ja Mikael Varjo. Molemmat täsmäopettajat tekevät suomen kielen alan jatko-opintoja Turun yliopistossa. Heistä molemmilla on lisäksi monipuolinen opetuskokemus S2-alalta. Kekki työskenteli hankkeen täsmäopettajana syyskuusta 2016 heinäkuuhun 2017 ja Varjo syyskuusta 2017 maaliskuuhun 2018. Osa hankkeen opiskelijoista sai täsmäopetusta molempien opettajien johdolla, osa vain toisen. Opiskelijat olivat mukana täsmäopetuksessa keskimäärin yhden akateemisen lukuvuoden ajan, mutta opintojen aloitus- ja lopetusajankohdat vaihtelivat. Opiskelijat tapasivat opettajan kanssa keskimäärin kerran kahdessa viikossa yksilöllisen opetusohjelmansa mukaisesti. Hankkeen johtajana aloitti Kirsti Siitonen ja jatkoi Hanna Jokela.

Opetuksen pohjana käytettiin kirjallisia itsearviointeja sekä opiskelijoiden ennen opetuksen aloitusta tekemää kielitaidon alkukartoitusta. Alkukartoitukseen kuului lyhyitä essee- ja kielioppitehtäviä. Opiskelun aikana opiskelijat kirjoittivat tekstejä tai nauhoittivat puhenäytteitä oppituntien välissä, joten opetuksen sisältöjä valittiin myös näiden tuotosten perusteella ja ylipäättään oppituntien aikana esiin nousseista kielen ilmiöistä. Opiskelijoiden kirjoittamat tekstit, nauhoittamat puheet sekä opiskelijoilta kerätyt itsearviointilomakkeet ja opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa käytetyt opiskelijoiden kielitaidon alku- ja loppukartoitukset kerättiin tutkimusaineistoksi. Täsmäopettajat laativat opetuksessa käytettävän opetusmateriaalin pääasiassa itse. Opetusmateriaalia on muokattu hankkeen aikana itseopiskelumateriaaliksi ja julkaistu blogimuotoisena osoitteessa

blogit.utu.fi/suomeaedistyneille. Blogikirjoitusten aiheet on valittu sen perusteella, mitkä kielenpiirteet iso osa edistyneistä suomenoppijoista on kokenut hiomista tai kertaamista kaipaaviksi.

## Havaintoja edistyneen S2-oppijan kielestä täsmäopetuksen aikana

Yksilöllisen opetuksen ansiosta opiskelijat saivat hankkeen aikana tilaisuuden keskittyä juuri haluamiinsa sisältöihin. Kohdennetun opetuksen avulla opiskelijat saattoivat huomata, että he hallitsevat jotkin rakenteet luulemaansa paremmin ja toisaalta, että heillä on puutteita joissakin sellaisissa rakenteissa, joihin he eivät olleet aiemmin kiinnittäneet huomiota. Vaikka opiskelijalla ei olisi lingvististä taustaa, ilmiöiden nimeäminen ja erittely helpottuvat, kun kielen rakenteesta keskustellaan. Sinänsä negatiiviselta kuulostava uusien virheiden ilmeneminen voi käytännössä olla merkki metalingvistisen taidon nousemisesta uudelle tasolle ja sitä kautta askel kielitaidon etenemiseen (vrt. Siitonen & Martin 2012). Eräs opiskelijamme (opisk-6; esimerkeissä esiintyvät opiskelijat on yksilöity numeroilla 1–12) nimesi opetuksen alkuvaiheessa toistuvasti suurimmaksi ongelmakseen objektin sijavalinnan, kunnes omien tekstiensä tarkastelun avulla havaitsi, että kaikkien lauseiden kohdekielen vastaisuus ei johdukaan yksiselitteisesti vain yhdestä ilmiöstä (esimerkki 1):

(1) Kielitaidossani on ollut paljon enemmän ongelmia kuin olen osannut arvioida. Esimerkiksi sanajärjestyksen kanssa, passiivi/aktiivilauseiden kanssa eli lauseiden symmetrisyys ym. (opisk-6)

Itself-reflektointiin ohjaamisen lisäksi opettaja voi tukea oppijan metalingvistisen taidon kehittymistä antamalla palautetta. Opetuksen aikana sekä täsmäopettaja että opiskelija reflektoivat, millainen palaute olisi opiskelijalle kaikkein tehokkainta. Täsmäopetuksen palautteenantomuodoista opiskelijat kertoivat havainneensa suurinta hyötyä välittömästä tekstinkorjauspalautteesta. Opettaja merkitsi teksteihin muodot ja ilmaukset, jotka erosivat kohdekielen mukaisista. Tekstit käytiin opetuskerran aikana läpi niin, että opiskelija mietti opettajan avustuksella kohdekielen mukaisen muodon ja korjasi oikean ilmauksen tekstiin itse. Usein opiskelijat osasivat korjata tekstinsä ilman opettajan apua heti nähdessään ongelmallisen kohdan. Tämä palautteenantomuoto antoi suoran mahdollisuuden kerrata tai opiskella uutena ongelmia tuottaneet rakenteet tai selvittää sanojen merkityksiin liittyvät väärinymmärrykset, mikä vahvisti rakenteiden hallinnan lisäksi niistä puhumisen taitoa. Välittömän palautteen etua pohditaan esimerkeissä 2 ja 3.

(2) On helpompaa muista asioita, kun ymmärrän mistä ne tulevat. (opisk-5)

(3) Keskityn paremmin ja pystyn kysymään kysymyksiä opettajalta saman tien. (opisk-6)

Kielitaidon riittävyys ja eri tilanteiden kielitaitovaatimukset mietityttivät opiskelijoita. Vaikka opiskelijamme tunnistavat kielitaidossaan alueita, joita haluavat kehittää, harva mainitsee kuitenkaan lopulliseksi tavoitteekseen käyttää kieltä kuten natiivit. Natiivitason mainitsee eksplisiittisesti tavoitteekseen ainoastaan opiskelija, joka on asunut Suomessa lapsuudestaan asti ja pohti muutenkin turhautumistaan pieniin eroihin omien tekstiensä ja natiivipuhujien tekstien välillä (esimerkki 4)

(4) Minun tavoitteeni on ollut ja on, että jonain päivänä en tekisi maahanmuuttajille tyypillisiä kirjoitusvirheitä. (opisk-4)

Seuraavat esimerkit 5 ja 6 havainnollistavat hyvin sitä, että riittävässä kielitaidossa on oikeastaan usein kyse tilannekohtaisesti oikeanlaisen kielenkäytön hallinnasta. Tämä onkin taustalla nykyään vallalla olevassa funktionaalisessa kielenopetuksessa (ks. esim. Aalto, Mustonen & Tuki 2009).

(5) Monet sanovat, että minun kielen taito riittää, mutta kuitenkin huomaan, että joskus minua ei oteta vakavasti kielen takia. (opisk-1)

(6) Yleensä sanotaan, että keskitaso (Yki 4 [B2]) on riittävän hyvä, mutta todellisuudessa ei ole tarpeeksi hyvä työnhakijoiden ylitarjonnan takia. (opisk-2)

Riittävän kielitaidon merkitys osoittautui täsmäopetettavien kokemuksissa tärkeäksi tekijäksi työyhteisöön kiinnittymisessä. Työnantajapuolen voi tulkita ajattelevan samansuuntaisesti sillä perusteella, että työelämässä jo olevien täsmäopetettavien työnantajat ymmärsivät täsmäopetukseen hakeutumisen ja suhtautuivat siihen kannustavasti muun muassa siten, että osa opiskelijoista sai käydä oppitunneilla työajalla.

## Täsmäopetuksesta virikkeitä ja tukea

Täsmäopetuksen tarjoamat mahdollisuudet toisen kielen oppijan ja opettajan välisiin palautekeskusteluihin näyttävät parantavan oppijoiden kielellistä itsetuntoa, mikä puolestaan johtaa rohkeampaan kielenkäyttöön opetustilanteen ulkopuolella: monet hankkeen opiskelijat raportoivat huomanneensa kehitystä rohkeudessaan käyttää suomea. Kielen käyttö on paitsi sujuvampaa myös mielekkäämpää, kun opiskelija saa pärjäämisen kokemuksia aiemmin hankalalta tuntuneissa tilanteissa. Lisäksi hankkeella oli suotuisia vaikutuksia opiskelijoiden työelämätavoitteiden toteutumiseen. Kolme opiskelijoista työllistyi hankkeen aikana tavoittelemiinsa työtehtäviin ja useat muut pääsivät muilla tavoin eteenpäin opiskelu- tai työurillaan.

Selvää on, että opetuksellisesta näkökulmasta täsmäopetuksen avulla on päästy kiinni juuri niihin kielenkäytön osa-alueisiin, jotka kullakin edistyneellä suomenoppijalla kaipaavat huomion. Luonnollisestikin resursseja täsmäopetusta vastaavaan toimintaan on vaikea löytää. Hankkeessamme toteutetun kaltaista opetusta voisi kuitenkin integroida tavalliseen luokahuoneopetukseen esimerkiksi sisällyttämällä opetukseen yksilöllistä palautekeskustelua.

Hankkeen aikana kerättyä aineistoa on tarkoitus käyttää jatkossa myös kielenpiirteisiin keskittyvässä tutkimuksessa. Aineisto antaa monipuolisen kuvan edistyneiden suomenoppijoiden kielellisestä kirjosta ja siksi täydentää hyvin erilaisista L2-korpusaineistoista, kuten LAS2- ja ICFLI-korpuksista, saatavaa tutkimustietoa.

*Niina Kekki on jatko-opiskelija Turun yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineessa sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen yliopisto-opettaja Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella.*

*Hanna Jokela on suomen kielen yliopistonlehtori Turun yliopistossa.*

## Lähteet

Aalto, Eija, Sanna Mustonen & Kaisa Tukia 2009. Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohdaksi. *Virittäjä* 3/2009, 402–423.

CEFR 2018 = Eurooppalainen viitekehys 2018, täydennetty painos. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Council of Europe.

ICLFI = International Corpus of Learner Finnish. Kansainvälinen oppijansuomen korpus. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-20140730163> (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-20140730163>) (11.3.2018).

LAS2 = Edistyneiden suomenoppijoiden korpus, Turun yliopisto. <https://www.kielipankki.fi/lic/las2/?lang=fi> (<https://www.kielipankki.fi/lic/las2/?lang=fi>) (11.3.2018).

Siitonen, Kirsti & Maisa Martin 2012. Suomen kielen U-verbit taitotason indikaattorina. *Lähivõrdlus*. *Lähivertailuja* 22, 369–406. Saatavilla: <http://dx.doi.org/10.5128/LV22.13> (<http://dx.doi.org/10.5128/LV22.13>) (11.5.2018).

[blogit.utu.fi/suomeaedistyneille](http://blogit.utu.fi/suomeaedistyneille) (<http://blogit.utu.fi/suomeaedistyneille>)

## Artikkeliin viittaaminen

---

Kekki, N. & Jokela, H. (2018). "Olen tietoisempi, miten suomen kieli toimii" – Havainnot edistyneen suomenoppijan kielitaidosta täsmäopetushankkeen aikana. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(7). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/olen-tietoisempi-miten-suomen-kieli-toimii-havainnot-edistyneen-suomenoppijan-kielitaidosta-tasmaopetushankkeen-aikana> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/olen-tietoisempi-miten-suomen-kieli-toimii-havainnot-edistyneen-suomenoppijan-kielitaidosta-tasmaopetushankkeen-aikana>)